

Declamatio Lucretiae

Auteur(s) : Salutati, Coluccio

Présentation

Titre longVindicta illate violentie, quam de se extorsit. Lucretia romana speculum pudicitie. Epistola. ccccxxvii.

Lieu de publicationMilan

Imprimeur(s)-Libraire(s)Scinzenzeler, Ulrich

Date1496

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

2 Fichier(s)

Les mots clés

[Femmes, Tyrannie](#)

Citer cette page

Salutati, Coluccio, Declamatio Lucretiae, 1496

Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 24/02/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/56>

Copier

Précisions sur l'exemplaire

LangueLatin

SourceBayerische Staatsbibliothek, 2 Inc.c.a. 3397 m

Formatin-2

Localisation du documentMunich, Bayerische Staatsbibliothek

Informations complémentaires

USTC991982

ContributeurPerona, Blandine (édition scientifique)

ÉditeurBlandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Droits

- Fiche : Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : [Licence CC BY-NC-SA 4.0](#)

Source de la numérisation[MDZ Digitale Bibliothek](#)

Éléments d'analyse

DescriptionLa déclamation de Lucrèce présente deux discours contradictoires. Dans le premier, le père et le mari de l'héroïne romaine veulent la dissuader de se tuer. Dans le second, Lucrèce veut démontrer que malgré la résistance de son esprit, son innocence est perdue à cause du viol qu'elle a subi.

Analyse

- On possède plusieurs manuscrits de cette déclamation qui est imprimée pour la première fois en 1496 dans la correspondance de Pie II.
- Pour accéder au texte latin (établi d'après le manuscrit de Todi), à une traduction française de ce texte établie par Laurent Baggioni et Blandine Perona, ainsi qu'à leur analyse de la déclamation de Lucrèce, voir :
 - Coluccio Salutati, « [Déclamation de Lucrèce \(s. d.\)](#) », *Exercices de rhétorique* [En ligne], 22 | 2024, mis en ligne le 22 avril 2024, consulté le 23 juillet 2024. URL :
<http://journals.openedition.org/rhetorique/1683> ; DOI :
<https://doi.org/10.4000/rhetorique.1683>
 - Laurent Baggioni et Blandine Perona, « [La déclamation de Lucrèce : rhétorique, pédagogie et méditation de l'Histoire](#) », *Exercices de rhétorique* [En ligne], 22 | 2024, mis en ligne le 22 avril 2024, consulté le 23 juillet 2024. URL :
<http://journals.openedition.org/rhetorique/1617> ; DOI :
<https://doi.org/10.4000/rhetorique.1617>

Mots-clés

- Femmes
- Tyrannie

Notice créée par [Blandine Perona](#) Notice créée le 11/02/2024 Dernière modification le 23/07/2024

Vindicta illate uolentie, quam de se extorxit. Lucretia romana speculum pudicitie.
Epistola. ccccavii.

Vcetria spuri lucretii filia & collatini latini iutor a setto tarquinio regis tarquinii filio p
uim coguita ipsa consentiente. solum iridam meum. ne tarquinus sicut minabatur fili
occuli & lugulatum seruum ei sociarer. Vocatis ad se patre & utro eis rem narrat. solitoem
promitti facit. & denunt se uult occidere uerant pater & coniunctus eiusmodi necbis. Noli te affi
ctare lucretia fatis magnum argumentum dedit te adultero non consentiente. tibi qd illaram
quam penam eius expectas que uero quod celare poteras accusas. Hoc adiuuat uita precedens
tua que non solum in hominum oculis sed etiam in secretis domus penetralibus & frugalitatem
pudicitiam coluisse. in recolis mea lucretia. cum pauci ante diebus una cum improbo illo adul
tero pella facie huc aduenimus tu inter seruas ianificio es reperta. interea iprouisa. inculta. nec
sirium nec hospitem tunc expectans. ea die illa deprehensio castitatis tibi uictoriem dedit. Regis
zumus & filias cõmilationibus occupata inuenimus. tu illa prelata es. tibi incorruptibilis gloria
pudicitie parara est. Nos inuictam uiciscemur. que nolita uiolento comprehensus improbi inueni p
solili. dum ille mala gaudia ex iuventa capiebat. uidebis leta meritum regia de prole supplicium.
Cur coacta prebui libi de libidine nephanda solacium tua morte. taoq; crux uis ferocem ani
mum eius faciat. An tibi non fatus non crudelitas patris iniurias filiorum ille corruptor. tui coe
poris quod cedes explicit in gabios. quod libi interierunt innocentes. si ipsum odis. si libi ex animo
supplicium exceptas. fac uias. fac ut te uideat in suis peccatis cultare. fac. qd cum se uident in uilium
& infame periturum. te cuius corpus attigit uideat integro fame lumine superet. Noli lucretia
uideare coniugem. orbiare parentem. & fili matrem auferre. Opra uitram ut asperitas aliquando
uindictam non habes unde mori uelle debes. polluum ei corpus. sed integer antenuus. nulla sine
consensu culpa contrahitur. Quis necit te non potuisse resistere. inuidam. dormientem. incutis.
de nihil tale uerentem. armans inueni ad homicidium ut adulterium preparato. ponit ille exate
florida. & auctoritate regia. quilibet aliam permulcere. & secum in illicet ora transire. rigidum ue
to pectus tuum molire non potuit. Solos ille cum duo tantum eschis uiolenti am nulit. & i corpus
tuum adulterium patravit atq; perfect. Tu quod maliebris fragilitatis es. inuictam pernibili. me
tem intra concubitorum uiolentiam pudicitiam conferuisti. si glorium queris. nihil hic glorie po
tes adiucere. que laueri amari & aude libidinem suam explicti. te non mulierem carnem. sed illam
marmoream prebui. Addicetura hiscilla qd tu non mortem ullo uiolento coisenis. sed infamia
eflagere uolantis. Tunc enim demum paciam prebui. tyranno. cum. se tibi ingulaude seruum tu
dum occidere hixta corpus tuum ministravist. te pater te ois culpa absoluunt. noli fola respam illa
qui vocas culpam danare. Infatuam morte fugemus. tu famam corruptis tribus utte nobis mor
te illata finimus. Tu uindicta gaudia mortem preparans. si expectas dentes. scelus alioq; illi milles
nobis inficiens esplamus. tu inoecentiam occupata. morte cornuatura es. Vir pater brutus & ali
confundit qui tecum culpa absoluunt. ne re occidas uerat. Cur te occidendo iudicium ipso ducas. si te
occidis culpari tibi qua caries. quae fugis iuratis. Nisi iputabitur inoecens. qui se nocetem supplic
cio afficit. Ressilio lucretianus. ple en se perfodiat. Nolite me pater sanctissime tu quoq; lece quon
dam mihi charior coniunct. morti pronubere nisi me occidero. nunq; fides erit me potius infamia
qd morte uitare malus. quis unq; credat. qd ille me seruicio terruerit. meq; magis conficiandi
seruialignominiam suspicio fam timuisse qd mortenimi morte nulli fortitudine audacter pbauro.
Reclabit me miseraria turpissima labes isam lucretia potius adulterii uoluisse uolare. qd pudicitia mo
ni. nōne uideris. qd me non uite uolitis. sed infamie conseruare. cōsultis qd permisisti inuicti. Sanc
titate matrimonialis thoros facies qd ulro tauntiflagim fecitos redit. altas solemos. si negligen
tius hoc egritis uaegabitur effrenus libido. & nesciem artis absuritus. sed etiam ut matres comple
xibus roane militaris percursum iniuria iuueniū coprimenur. Eteni que mulier erit tuta. uolata lu
cretia. tu autem charissime coniunct. qd poteris ire in artus amplexus. qui te non tenere uocem tuu.
sed fecisti tamquam reconditis. & tu pater sanctissime. qd me tuu filia appellabis. que pudicitia
qua fili optima tua disciplina ab infantia dubici. tam infelicitate amici rango inuariolle corrumpti me
miserae uidebo ne natos itueri quoq; dentre adulteri oppretis. qnd si sonen infelix illauit utice
ribus inhebit mens. an expectabo donec ex adulterio matres sian. Noli mihi splendorem exacte ut
te aui oclos pōere. qd ille qualcq; linceus tot artis linacularis seruum ihercissima una nocte di accipio
si hospitē sed hoile amisi. nō c ulterius mea uira locunda sētio. qd pudicitie illauit oportuni me fecit
inuicti. nō formā sed castitatem meā expugnat uoluit nephanda adulteri si hinc trahi cōmēne nulli qd
pollutū stuprū & adulterii māet. nulli qd nō mererex lupi in artibus icodus. sed pali ubi paliuola frida
pluitur. Ipsi mihi poterit ne iste alius isos & fini clapa flagici ulteri? cū illo corpe corruptio penit
C II

Non potatis ullam esse corporis corrupti velupratem. farbor occultum nephias. parce parentes. parce pugnantes & vos dicitur amantium mentium indulgete. Non potius fatigat rati tamen animo cõcepit tristitiam. nec ab illo complexus mentem adeo revocare. quia tuberit male obdicitum mentem illuccebre. quin agnoverit usigia maritalis flame. illa tristis & ingrata. licet qualiscum est uoluptas ferro uel sciscia resuatum autem erit. si quid in uobis romani spiritus & sceleris illud sit escl. extinguitur quicq; habuit aliquod uoluptatis. Nunc sunt uires ueneris. nolo quinq; tam fatus nodum molitur. sed nedium extinguit tempus si dilubero. fortitan incipient flagiosi placere. licidinis infixi manu illis digitis contrectauerit suis. Nolite me ad uel misericordiam excitare. si ut placebit adulterium. inq; placebit adulterer. Inceptum est in me flagium si uite morte phibem faciam timuisse non mottem. quod testibus probare non possum. sanguine meo ratum efficiam. I. mihi incorrupte immascalate testibus innocentie mice. apud minos & acharontis tribunali. si quis prolem regiam uiolata pudicitie & polluti corporis accusabis. Tuq; terrestre corporis. quia si bi caudam adulterii peperisti. effundae animam. effunde cruentum hoc omen ut habere incipiat foris regis & iniuste prolixa excidium. Tuq; nisi quandam charitatem. tuq; pater fanchilium corporis conipectum pudore & in felicitate libenter mea effugio uosq; amici uadere. nulli romitemus fieri denit in exemplum heretia ut fibi persuadeant impudicis licet am fore uitram.

Commentaires brefs francfri de observations.

Epitola. ccxxxviii.

Nec episcopus senensis Dominico carissimo, S.p.d. Quād scribente cesare ad se
gocia fratrum beati Francisci de obscurantia commendantem modicis fuit me fieri
quā tamē ob memoriam dñi Bernardini conferranei melius familię singularem af-
fector, neque me comprimere, cogor alī libere sancte famillie, neq; mea patrocinia his regar epi-
sum, que non me solum sed omnes christi fidèles suis orationibus ac pīs operibus adiutant anima
eis in me auxiliū copia & aliquid posse patrocinii meum, prolecto nihil his de fēris denegare.
Namētū lūm ipse peccator & iniquitate circumdatuſ diligo tamē eos quorum uitatis callam mihi
dam pīdūcō, quā quanto minus est in me uitutis, tanto eos iūmare attēnuas debet quorum
uitas in aperto est. Ut si neque am meis actibus deo piacere horum faltem commendationibus redi-
dar acceptus acut enim pauci ac puillanimes in pīlo seculari milites fortium uitiorum uitare
falsuantur ita & in levati Petri oculis prudentes & animosi naute nec ordines atq; ignaves tenet
renigere, facit hēc religio beati francisci que apud obliterantes habetur. Hec enim velut lemnū
mā milium manus undiq; Christianorum laetat exercitum, nunc istam nūc illam partem nec
tor, acer in fidias, impētū frangit hostium, semper armata, semper in vigilia, semper in negotio
nobis ut oculū partas. Scimus quantum sub Bernardino senensi tam fisperne hiezuidam curie
hēc religio ecclesie catholice proficit, quantumq; mōto sub fratre leonine capitulo rōmānū
attulerit, & quid hēc religio alia agit, quam que ubere nouissimū euangelium fentes ac tribulus
ex agro dominico duellit, semen bonum seminat, etiamq; & lolium farculo ueritatis precidit,
exterminat auaritiam, pelit libidines, fulminat illicebatas ueluprates, illanguat ambitiones &
odias fugat, ignauie ac fecō die simulum adigit, & apertens i ecclēsia dicens hi uultis os suum pe-
nitentiam fūdes, & uiuā domini in ueritate doces. Hec sunt opera fratrum qui de obliterantia
nūcupantur. Nescio cui hēc non piacat. Credo que non sunt omnino preciū ab ecclēsia
bra, omnibus horum gratam esse conuerteriem, nec me dubium haber quin sancta feds apo-
stolica his spī militib; afficiatur. Nam & romani presules cōplurā huic familię priuilegia & con-
tulerunt, quibus ab infestationib; hostiū presuleverat illēta. Sed audio nouissimū dicens non
nihil flagellum beatissimo patrī nostro nicolao quinto aduersus huiusmodi funerarii lacram
conuertationem. Perit enim finitatem suam litteras Eugenij predecessoris fuit, que in finis
horum de obliterantia fratrum emanauerant, seu reuocalle seu fulpendisse, quod minime fecisse
nisi ut aliunt fūlire decesserantibus horum fratrum fuisset instrutus. Pericula res est in
qua fallax & subdola, multūq; dāni sepe in oī afferit, sed magna ubi ueritatis que cōtra oīum trū-
dias facile spām emerget. Vita bona frangit apto ē. Nō pōt abicōdi ciuitas supra mōte positi illi
familia q; lucerna ardē supra cādelabz, que domū dñi hoc est ecclēsiam mitro splendore irradiat.
Venit aduersus cā princeps huius mundi, & nihil habet in illa. Fūdata ē denuo supra firmā petrā,